

TOKOSÄÄNTÖMUUTOKSIA 1.1.2009

TOKOn koesäännöstö käsittää

osan A Koirien tottelevaisuuskokeen säännöt ja
osan B Tottelevaisuuskokeen koeohjeet

Lisäksi sääntöjä ja ohjeita, joita kokeen järjestäjän, kilpailijan ja tuomarin tulee tuntea ja noudattaa on liitevihossa *Kennelliiton yleisiä kokeita ja kilpailuja koskevat säännöt ja ohjeet*.

Osa B, koeohjeet jakautuvat osaan, joka käsittää kokeiden järjestämisen sekä suoritus ja arvosteluohjeet.

Sekä tottelevaisuuskokeen säännöissä että koeohjeissa on tehty pieniä muutoksia ja tarkennuksia. Moni asia, joka nyt on kirjoitettu sääntöihin tai ohjeisiin, on ollut käytäntönä ennenkin. Osa muutoksista on vain täsmennyksiä. Vuoden 2006 EVL:n muutokset on otettu mukaan VOI luokkaan systemaattisemmin sellaisissa liikkeissä, missä se on katsottu aiheelliseksi. Kirjoitusasuja yhdenmukaistettu ja pyritty siihen, että sama asia sanotaan samoin läpi koko sääntökirjan. Tähän koottu ne asiat, jotka ovat tavalla tai toisella muuttuneet. Sellaiset yleiset säännöt ja ohjeet, jotka koskevat kaikkia Kennelliiton kokeita ja kilpailuja on jätetty pois. Ne löytyvät nyt ns. ”sinisestä kirjasta” (Kennelliiton yleisiä kokeita ja kilpailuja koskevat säännöt ja ohjeet)

MUUTOKSIA KOEOHJEISSA

Kehä

Kehän koko on vähintään 20 m x 30 m, ulkona vähintään 25 m x 40 m (ainakin VOI ja EVL-luokissa).

Kehäpohjana voi olla hiekka, lyhyt nurmi tai vastaava. Asfalttia ei enää mainita, sillä se on kuumalla ilmalla koirille vaikea alusta. Viime kädessä tuomari tarkastaa kehän ja hyväksyy kehäpohjan, tai sitten ei.

Kehän rajaus tehdään niin, etteivät kehän laidat muodosta yhtenäistä estettä. Koiralla tulee olla mahdollisuus poistua kehästä.

- Luokkavoittaja ja paremmuusjärjestys

Kun kahdella koirakolla on samat pisteet ratkaistaan ALO ja AVO luokissa luokkavoittaja laskemalla yhteen liikkeet seuraaminen taluttimetta, luoksetulo ja kokonaisvaikutus. Näidenkin mentyä tasan, ko. liikkeet uusitaan.

VOI ja -EVL luokkien luokkavoittaja ratkaistaan laskemalla yhteen liikkeet seuraaminen, luoksetulo ja lähettäminen määrätylle paikalle. Näidenkin mentyä tasan, ko. liikkeet uusitaan.

Muita sijoituksia ratkaistaessa liikkeitä ei uusita. Tarvittaessa sijoitus jaetaan.

Tarvikkeet

Tarvittavista noutoesineistä on uusissa säännöissä selkeä taulukko.

- Metallit: 3 eri kokoa, max. 200 g (VOI, EVL)
- Puinen (sorvattu) noutoesine: 3 eri kokoa (AVO, VOI)
- Ohjatussa noudossa 3 eri kokoista noutoesineiden sarjaa, laipallisia tai sorvattuja, suurimman paino max. 450 g.
- Tunnistusnoudon kapulat

Hyppyesteessä on suotavaa että kilpailupaikalla on myös 5 cm:n lauta.

LIIKKEIDEN SUORITUS- JA ARVOSTELUOHJEET

- Koiran kiittäminen liikkeiden välillä

Liikesuoritusten välillä on hillitty kiittäminen (esim. lyhyt sanallinen kiitos tai pari kevyttä taputusta) sallittu. Liiallinen kiittäminen ja koiran innostaminen, leikkiminen, ohjaajan syliin hyppääminen, ohjaajan jalkojen välistä pujottelu, jne. johtavat tuomarin suulliseen varoitukseen (ALO, AVO, VOI) ja vaikuttavat kokonaisvaikutuksen arvosanaan. EVL:ssä tuomari varoittaa näyttämällä keltaista korttia ja mikäli käytös toistuu, koesuoritus hylätään (punainen kortti).

- Ohjaajan liikkuminen

Ohjaajan tulee liikkua kehässä luonnollisesti ja suoraviivaisesti käskytyksen mukaan. Epämääräinen liikkuminen, kuten liioitellut eleet ja luonnottomat käsien ja jalkojen liikkeet, alentavat arvosanaa. Käännökset ovat käännöksiä oikeaan/vasempaan (90°) tai täyskäännöksiä (180°). Ohjaajan tulee täyskäännöksien jälkeen (180°) palata samaa linjaa pitkin.

- Paluu koiran luo / taakse

Paluun koiran luo / taakse tulee tapahtua samassa linjassa kuin poistuminen, korkeintaan puolen metrin etäisyydeltä koirasta. Kuitenkin sallitaan koiran ohitus kummalta puolelta tahansa.

- Koesuorituksen keskeyttäminen ja hylkääminen

Keskeyttäminen = koirakko saa pitää saamansa pisteet, mutta ei palkita.

Hylkääminen = koira menettää kaikki saamansa pisteet.

Hylkäämisen syitä voivat olla esimerkiksi ulkopuolinen apu, lelujen tai makupalojen tuominen kehään, koiran rankaiseminen, annettujen ohjeiden noudattamatta jättäminen, koiran karkaaminen, aggressiivisuus, jatkuva häiritsevä haukkuminen, hallitsematon käyttäytyminen tai selvä haluttomuus. Koiran pienikin kurittaminen tai satuttaminen hylkää koirakon koesuorituksen.

- Ääntely

Ääntely liikkeiden välillä vaikuttaa kokonaisvaikutuksen arvosanaan (ALO-AVO-VOI).

EVL:ssä käytetään keltaisia ja punaisia kortteja EVL:n ohjeiden mukaisesti.

Haukkumisen ja vinkumisen liikkeen aikana tulee aina alentaa arvosanaa vähintään 1:llä, siitä huolimatta, että kyseessä olisi pari haukahdusta (ilohaukahdus) liikkeen alussa tai lopussa.

- Perusasento liikkeiden alussa

Ellei koira istu rauhallisesti perusasennossa liikkeen lähtöpaikassa, ei korkeampaa arvosanaa kuin 8 voi antaa.

- Paikallaolo

Paikallaoloryhmässä saa olla 3-6 koira (ennen 3-8).

- Talutin

VOI-EVL: Talutin jätetään kehän ulkopuolelle tai toimitsijapöydälle. Myös ennen paikalla makuuta eli koirat tuodaan kehään taluttimetta.

- Koira koskee ohjaajaan

Mikäli koira koskettaa ohjaajaa kevyesti luoksetulo- tai noutoliikkeissä, alennetaan arvosanaa 1-2 pisteellä. Mikäli koira törmää ohjaajaan voimakkaammin, voi arvosanaksi antaa korkeintaan 7.

- Ilmoittaminen nouto- ja luoksetuloliikkeissä

Nouto- ja luoksetuloliikkeissä ei tarvitse ilmoittaa tuleeko koira eteen ja siitä sivulle vai suoraan sivulle. Luoksetulossa koiran ohjaaja ilmoittaa ennen liikkeen alkua, jos hän käyttää käsimerkkiä pysäytyksessä/pysäytyksissä.

- Noutaminen ja esineen pudottaminen

- koira pudottaa noutoesineen, mutta nostaa sen uudelleen oma-aloitteisesti → max. 8 (AVO) tai 7 (VOI-EVL)
- koira pudottaa noutoesineen ja nostaa sen lisäkäskyn jälkeen → max. 7 (AVO) tai 5 (VOI-EVL)
- koira pudottaa noutoesineen ohjaajaan ulottuviin olematta luovutusasennossa ja ohjaaja ottaa esineen maasta paikaltaan liikkumatta → max. 6 (AVO) tai 5 (VOI-EVL)
- koira luovuttaa esineen huolimattomasti luovutusasennossa tai esine putoaa luovutuksen yhteydessä → max. 8 (AVO) tai 7 (VOI-EVL)

- Kertoimien muutos VOI:ssa:

Voittajaluokan seuraamisen kerroin on nyt 4 (ennen 3).

Voittajaluokan kauko-ohjauksen kerroin on nyt 4 (ennen 5).

Kannattaa varmistaa, että arvostelulipukkeissa on kertoimet oikein.

- Luoksepäästävyys

Tuomari tarkastaa kaikki kokeen koirat ennen kuin ne saavat mennä kehään. Nartuilta tarkastetaan onko niillä kiima ja urokset käsitellään vastaavalla tavalla. Samalla tarkastetaan koirien luoksepäästävyys. Alokasluokassa on sen lisäksi liike "Luoksepäästävyys"

- Tarpeiden tekeminen

EVL: Hylätään koesuoritus, punainen kortti.

ALO, AVO, VOI: Kesken liikkeen = liikkeen hylkäys
Liikkeiden välillä = -4 kokonaisvaikutuksesta
Toistettuna hylkää koesuorituksen

Liikkeet

- Karkaaminen liikkeeseen

Koiran varaslähdöstä alennetaan arvosanaa (2-4):llä. Varaslähdöllä tarkoitetaan, että koira lähtee ennen ohjaajan käskyä. Noutoliikkeessä, mikäli koira lähtee liikkeelle jo kapulaa heitettäessä tai vietäessä, on virhe hylkäävä.

- Hyppy (ALO-VOI)

Suoritus hylätään, jos koira ylittää esteen ennen liikkeen alkua.

- Liikkeestä pysähtymiset (ALO-VOI)

Mahdollinen lisäkäskey, joka tulee antaa välittömästi (max. 2 askelta), alentaa arvosanaa 2:lla.

Käsimerkin käyttö tehosteena alentaa arvosanaa (3-5):llä.

- Seuraaminen kytkettynä (ALO)

Talutin oikeassa, vasemmassa tai molemmissa käsissä. Talutin ei saa kulkea ohjaajan takakautta.

- Luoksetulo (VOI)

Matka 30m (ennen 25m). Käskypaikat 10 metrin välein.

- Ruutu (VOI - EVL)

Ruutu tulee sijoittaa n. 3 - 5 metrin etäisyydelle kehän reunasta ja ruudun sivulinjat tulee merkitä. Sivulinjat merkitään n. 2 - 5 cm leveällä nauhalla, teipillä tai kalkilla alustasta riippuen. Nauhan tulee olla kiinnitettynä alustaan.

Ruudun merkit n. 15 cm korkeita, ympyränmuotoisen pohjan halkaisija/neliönmuotoisen sivun pituus n. 10-20 cm.

Hyväksytyyn suoritukseen vaaditaan, että koira on kokonaan ruudussa (häntä saa olla ulkopuolella). (Ennen oli VOI:ssa oli ns. "pöytäperiaate".)

Jos koira menee ruutuun muualta kuin sen etureunasta, alennetaan arvosanaa 1-2:lla.

- Tunnistusnouto (VOI)

Tehdään kuten EVL:ssä, mutta ohjaaja saa pitää kapulaa kädessään n. 10 s. (EVL:ssä 5s.)

- Liikkeenohjaaja antaa ohjaajalle tunnistusnoutokapulan siihen käsin koskematta ja kynän (lyijy- tai kuulakärkikynä, ei tussi).
- Ohjaaja merkitsee kapulaan oman numeronsa ja antaa kynän LO:lle.
- Ohjaaja saa pitää esinettä kädessään kaiken kaikkiaan 10 s. Koira ei saa koskea tai haistella esinettä tässä vaiheessa.
- LO kehottaa ohjaajaa kääntymään selin. Ohjaaja saa päättää, näkeekö koira noutoesineitten sijoittamisen. Ohjaajan kääntyessä käskyn antaminen on sallittua (paikka-käskey tai sivulle-käskey).
- Ohjaaja luovuttaa esineen LO:lle.
- Tästä eteenpäin kuten ennen, mutta esineet saavat olla vain ympyrän muodossa tai vaakasuorassa rivissä. (Ennen myös jono hyväksyttiin). Rivissä kapula ei saa olla reunimmaisena, ympyrässä paikkaa ei ole enää määrätty.

- Kauko-ohjaus (VOI-EVL)

Liikkeenohjaajan tulee sijoittua noin 3-5 metrin päähän koirasta siten, että hän ei näe koiraan asennonvaihtokehotuksia näyttäessään.

Käytännössä LO on joko koiran takana selin koiraan ja ohjaajaan tai koiran ja ohjaajan välissä (hieman sivussa) selin koiraan ja kasvot ohjaajaan päin. Voittajassa asennonvaihtokehotus 5s. välein, EVL:ssä 3 s. välein.

Asennonvaihtovariaatiot:

- Istu – seiso – maahan – seiso – istu – maahan
- Seiso – istu – maahan – istu – seiso – maahan
- Seiso – maahan – istu – seiso – istu – maahan
- Istu – maahan – seiso – istu – seiso – maahan
- Istu – seiso – istu – maahan – seiso – maahan
- Seiso – istu – seiso – maahan – istu – maahan

EVL-sääntöjä, jotka tulivat voimaan 1.1.2006:

- Paikallaoloryhmässä 3 - 6 koira
- Paikallaolossa koirat maahan ja ylös yksitellen
- Neliön koko 8m x 8m (seiso. istu ja maahan liikkeessä)
- Punaiset ja keltaiset kortit käyttöön

KOEJÄRJESTELYISTÄ

Kiimainen narttu saa osallistua SM-kokeen erikoisvoittajaluokkaan ja Kennelliiton edustusjoukkueen valintakokeisiin (ennen ainoastaan KV-kokeisiin). Kiimainen narttu suorittaa kaikki liikkeet viimeisenä luokan lopuksi.

Antidoping- ja typistysäännöt ja -määräykset koskevat myös TOKOa. Ovat koskeneet alusta asti, mutta ovat uusi asia, joten vanhoissa säännöissä ei ole asiasta mainintaa.

Virallisen kokeen tiedot julkaistaan Koiramme-lehdessä. Sen lisäksi on kokeen järjestäjällä oikeus omatoimisesti tiedottaa myönnetystä kokeesta haluamallaan tavalla, esim. internetissä.

Järjestäjä voi halutessaan julkaista osallistujaluettelon ilmoittautumisajan päätyttyä.

Kokeen järjestäjä voi halutessaan ottaa jälki-ilmoittautumisia vastaan ilmoittautumisajan päätyttyä, ei kuitenkaan enää sen jälkeen, kun osallistujaluettelo on julkaistu tai aikataulut lähetetty. Jälki-ilmoittautumisesta voi periä halutessaan kaksinkertaisen ilmoittautumismaksun.

Osanottomaksua ei palauteta ilman pätevää syytä. Koetoimikunnalle tulee ilmoittaa poisjäämisestä heti kun syy on ilmennyt. Mikäli osallistumismaksu halutaan palautettavan, tulee poisjäämisen syy ilmoittaa sekä lähettää tarvittavat dokumentit määräpäivään mennessä koetoimikunnalle.

Osallistumismaksu palautetaan takaisin vain seuraavissa tapauksissa:

- Koe joudutaan peruuttamaan.
- Ohjaaja on sairastunut tai loukkaantunut. Lääkärintodistus tulee esittää.

- Koira on sairastunut tai kuollut. Eläinlääkärintodistus tulee esittää.
- Nartulla on kiima, lukuun ottamatta SM-kokeen erikoisvoittajaluokkaa ja Kennelliiton edustusjoukkueen valintakokeita.
- Rajoitettuna anotun kokeen ylimääräisten ilmoittautujien maksut.

Peruutetun koirakon tilalle voidaan ottaa toinen, osanottomaksun maksanut koirakko.

Pätevidyn vastaavan koetoimitsijan alaisuudessa voi kokeessa toimia toimitsijana, koesihteerinä tai avustajana tokokoulutusohjaajien ja koetoimitsijoiden lisäksi myös muita tottelevaisuuskokeisiin perehtyneitä henkilöitä.

Koiramäärät:

Tuomarin oletetaan arvostelevan noin 6 alo/avo koiraa tunnissa, 4 voi koiraa tunnissa ja 3-4 evl koiraa tunnissa. Tuomarin työskentelyaika on max. 6 tuntia päivässä. Aikataulusta ja koiramäärästä on järjestäjän aina sovittava tuomarin kanssa.

Palkintosijasta kertovia muovinauhoja (pun, sin, kelt) ei enää jaeta. Ainoastaan KV-kokeessa jaetaan tuloksen saaneille musta-puna-keltainen tokonauha ja CACIOB ja vara CACIOB ruusukkeet..

Tokossa on käytössä uudet arvostelulomakkeet

- Koiran saavuttama palkinto rastietaan
- Tuomarin antama kunniapalkinto rastietaan
- Saavutettu koulutustunnus rastietaan.
- Keltainen/punainen kortti rastietaan → pisteiden menetys
- Syy em. kortteihin merkitään
- Ohjaaja/tuomari keskeytti rastietaan → pisteet säilyvät, mutta ei palkita
- Tuomari hylkää rastietaan → menettää kaikki kokeen aikana saavutetut pisteet
- Jos tuomari keskeyttää/hylkää → tuomari merkitsee syyn keskeyttämiseen/hylkäämiseen
- Tuomarin allekirjoitus ja nimenselvennys

Kilpailukirjaan, arvostelulomakkeelle ja koepöytäkirjaan merkitään:

- Virallinen tulos (sijoitus)
- Keskeyttäminen
- Hylkääminen
- Tuomarin keskeytykseen/hylkäämiseen myös syy, jotka tuomari itse kirjoittaa.

Tuomari voi antaa kunniapalkinnon (KP) parhaalle 1-tuloksen saaneille koirille, mikäli ovat saaneet 90% pisteistä (suositus). ALO/AVO väh. 180p. VOI /EVL väh. 290p.

Järjestäjän tulee varata vähintään kolmelle parhaalle /luokka esinepalkinto tai vastaava, mikäli he ovat saaneet 1-tuloksen.

Koiran aggressiivinen käyttäytyminen koepaikalla.

Koira, joka yrittää kokeen aikana purra ihmistä tai toista koiraa, suljetaan pois kokeesta. Asiasta tehdään merkintä koepöytäkirjaan ja toimitetaan Kennelliitolle lomake koiran aggressiivisesta käyttäytymisestä kokeessa (lomakkeita saa tilata Show Linkistä).

ERITYISMÄÄRÄYKSET JA OHJEET

Ohjaajan, joka haluaa käyttää muita apuvälineitä tai muuten poiketa tokon säännöistä tai ohjeista, on pyydettävä erikoislupa Kennelliitolta sekä perusteltava pyyntönsä. Asiasta on esitettävä saatu kirjallinen erikoislupa arvostelevalle tuomarille.

Pysyvästi vammautunut ohjaaja, joka ei vammansa vuoksi voi ohjata koira koeohjeen edellyttämällä tavalla, saa ohjata koiraansa koesäännöistä ja koeohjeista poikkeavalla tavalla. Ohjaustapa on ilmoitettava tuomarille hyväksyttäväksi ennen kokeen alkua.

MUUTA

Vanhan sääntökirjan esimerkkikaaviot on uusittu ja ne löytyvät uudestakin sääntökirjasta, osa liikkeiden kohdalta ja osittain koeohjeista s. 18-22.

Sääntökirjasta on jätetty pois kaikki sellaiset yleiset säännöt ja ohjeet, jotka koskevat kaikkia Kennelliiton kokeita ja kilpailuja. Ne löytyvät ns. "sinisestä kirjasta" (Kennelliiton yleisiä kokeita ja kilpailuja koskevat säännöt ja ohjeet). Tämä tulee sääntökirjan lisäksi tulee pitää mukana kilpailupaikalla. Jokaisen TOKO-harrastajan kannattaa perehtyä sääntökirjan lisäksi siniseen kirjaan.

Sinisen kirjan säännöt ja ohjeet löytyvät kokonaisuudessaan myös Kennelliiton nettisivuilta (viimeisin päivitys).

Sääntökirjasta on jätetty pois myös

- KV-Kokeen suomen- ja englanninkieliset säännöt
- SM-kokeen järjestämisohe
- Euroopan- ja maailmanmestaruuskokeen järjestämisohe

Ne löytyvät Kennelliiton nettisivuilta.